

TÜRÜK

2021, Yıl/Year: 9, Sayı/Issue: 27, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: **27.09.2021**

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: **05.11.2021**

Sayfa / *Page*: 1-20

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / *Writer*:

Prof. Dr. Nedim Bakırcı

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü

nedimbakirci@gmail.com

OSMAN ÖZTUNÇ'UN HALK ŞİİRİNE KAZANDIRDIĞI YENİ BİÇİMLER: BAKTİM-BAKTI, ŞU-BU, SEN-BEN, GELDİ-GİTTİ, GÜLDÜ-AĞLADI

Öz

Âşık Edebiyatı köklü bir edebiyat olup Türklerin tarih sahnesine çıktığı günden bugüne devam eden bir edebiyattır. Bu kadar köklü bir edebiyat içerisinde âşıklar tarafından ortaya konulan ürünlerin çeşitliliği dikkate alındığında tür ve şekil konusu hâlâ tartışmalı bir konudur. Kimi araştırmacılar türün öneminden söz ederken kimileri de ezgiyi ayırt edici özellik olarak kabul etmişlerdir. Bu konuda yapılan çalışmalar, ortaya konulan düşünceler ve kullanılan terimler doğal olarak bir karmaşayı da beraberinde getirmiştir. Fikir ayrılığı sebebiyle araştırmacılar ortak bir noktada buluşamamışlardır. Çünkü kullanılan veya önerilen terimlerin çoğu zaman anlaşılır bir tanımla yapılamamıştır. Bu tartışmalar devam ederken âşıklarımız da boş durmamış, yeni yeni şekiller oluşturmaya devam etmişlerdir. Bu yeni şiir biçimlerinin en önemli temsilcisi Türk İslam kültürüyle yoğrulmuş, Türk tasavvufunun kurucusu Ahmet Yesevi'nin duyuş ve düşünüş ikliminde yetişmiş, vatan ve millet âşığı bir sanatçı olan Osman Öztunç'tur. Onun Türk halk şiirine kazandırdığı en önemli şiir şekline biri ZeMahşer tarzı şiirdir.

Osman Öztunç çok üretken bir sanatçı olduğu için halk şiirine ZeMahşer şiir şeklinin dışında yeni biçimlerde söylenen şiirler kazandırmaya da devam etmektedir.

Bu makalede Osman Öztunç tarafından yazılan **Baktım-Baktı, Şu-Bu, Sen-Ben, Geldi-Gitti, Güldü-Ağladı** şeklindeki şiirler üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Âşık, Osman Öztunç, Baktım-Baktı, Şu-Bu, Sen-Ben, Geldi-Gitti, Güldü-Ağladı, tür, şekil, yeni şiir şekli.

NEW FORMS THAT OSMAN ÖZTUNÇ GAVE TO FOLK POETRY: BAKTIM-BAKTI, ŞU-BU, SEN-BEN, GELDİ-GİTTİ, GÜLDÜ-AĞLADI

Abstract

Minstrel Literature is a well-established literature and it is a literature that has continued to this day since the Turks appeared on the stage of history. Considering the diversity of the products put forward by the minstrels in such a deep-rooted literature, the issue of genre and form is still a controversial issue. While some researchers talked about the importance of the genre, others accepted the tune as a distinguishing feature. Studies on this subject, the ideas put forward and the terms used naturally brought about a confusion.. Due to the difference of opinion, the researchers could not come together on a common point because a clear definition of the terms used or suggested could not be made most of the time. While these discussions were going on, our minstrels did not stay idle and continued to create new forms. The most important representative of these new forms of poetry is Osman Öztunç, an artist who was kneaded with Turkish-Islamic culture, who was brought up in the feeling and thinking climate of Ahmet Yesevi, the founder of Turkish mysticism, and who is a lover of homeland and nation. One of the most important forms of poetry that he brought to Turkish folk poetry is ZeMahşer style poetry. Since Osman Öztunç is a very productive artist, he continues to bring poems sung in new forms other than ZeMahşer's poetry to folk poetry.

In this article, poems such as Baktım-Baktı, Şu-Bu, Sen-Ben, Geldi-Gitti, Güldü-Ağladı written by Osman Öztunç will be emphasized.

Keywords: Minstrel, Osman Öztunç, Baktım-Baktı, Şu-Bu, Sen-Ben, Geldi-Gitti, Güldü-Ağladı, genre, form, new form of poetry.

Giriş

Kadim milletler içinde çok köklü bir tarih ve medeniyete sahip olan Türk milleti, evrensel medeniyete de çok büyük katkılar sağlamış olan, kültürünü çağdaş medeniyet seviyesine

ulaştırabilen nadir milletlerden birisidir. Bu sebeple, güzel sanatlardan hangisi söz konusu olursa olsun, onların evrensel ve genel geçer oluşum şartları, her zaman Türk kültürü için de geçerli olmuştur. Bu kültürel oluşum, hem kendine özgü hem de evrensel şartlara uygun bir gelişme göstermiştir. Âşıklık geleneği ve Türk halk şiirinin doğuşu ve gelişiminde de aynı özellikleri görmek mümkündür (Türkan, 2016: 13).

Türk halk şiiri, Türklerin tarih sahnesine çıktığı zamandan itibaren söylenmeye başlamıştır desek yanlış olmasa gerektir. Zira Türk kültürünün köklü bir geleneği olan âşık edebiyatı, Türklerin tarih sahnesine çıktığı günden beri kopuz çalıp şiir söyleyen Kamları, bakışları, ozanları ve âşıkları olmuş, bu sanatçılar âşıklık geleneğini günümüze kadar canlı olarak sürdürmüşlerdir (Bakırcı, 2021: 12). Bu bağlamda çok sayıda âşığımız âşıklık geleneğini yaşatarak gelecek kuşaklara aktarmaya devam etmelerinin yanı sıra halk şiirine yeni yeni türlerle katkı sağlamaya da devam etmektedirler. Halk şiirine yeni türlerle katkı sağlayan sanatçılarımızdan biri de Osman Öztunç¹ olmuştur. Öztunç'un şiirleri içerisinde yeni biçim olarak ifade edebileceğimiz birçok şiirler yer almaktadır. Bu biçimler arasında **Baktım-Baktı, Şu-Bu, Sen-Ben, Geldi-Gitti, Güldü-Ağladı** şeklindeki şiirleri sayabiliriz.

Halk şiirinde yaygın olarak kullanılan ve ilk örneklerini Divanü Lûgat'it Türk'te gördüğümüz Dedim-Dedi biçimindeki şiirler genellikle koşma ve semailerde karşımıza çıkar. Âşıkların başta aşk konusu olmak üzere hemen her konuda karşılıklı konuşma esasına dayalı söyledikleri şiirlere (Kaya, 2010: 211) Dedim-Dedi² şiir denir. Bu biçim şiirler, âşık ve sevgilinin karşılıklı söyleşmeleriyle oluşturulmuştur. Hemen her konuda ve çok çeşitli şekillerle vücuda getirilir. Bu tür şiirlerde mizah sezilir, takılmalar şaka yolludur (Ertun, 2001: 215). Ayrıca seven ve sevilen arasında geçen karşılıklı çekişmenin âşık tarafından dile getirildiğine de sıkça rastlanır (Aça, 2009: 530).

Kargarlı Mahmut'un kaleme aldığı ve 1072 yılında bağlayıp 1074 yılında tamamladığı Divanü Lûgat'it Türk'te yer alan Dedim-Dedi'li şiirin ilk örneği şu şekildedir:

Aydım angar sewük

Benzi taba ne elük

¹ Osman Öztunç'un hayatı ile ilgili bilgiler için "Nedim Bakırcı, "Yeni Bir Şiir Şeklinin Babası Osman Öztunç ve Zemaşer", *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 9, Sayı 25, 2001, s.11-33" adlı çalışmaya bakılabilir. Ayrıca sanatçımız Osman Öztunç'un ZeMahşer nazım şeklindeki şiirlerinden Sen Olmasan ve Can Türkiye Türklerindir Cihan Bilecek Bizi adlı şiirleri Afaq Shixli tarafından Azerbaycan Türkçesine, Sen Olmasan ve Olurum adlı şiirleri Kalamshaeve tarafından Kırgız Türkçesine aktarılmıştır.

² Bu konu ile ilgili şu kaynaklara bakınız: Hayrettin İvgin, "Halk Şiirinde Dedim-Dedi", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, C. II. Ankara 1982*; Hanife Dilek Batislam, "Divan Şiiriyle Halk Şiirinde Ortak Bir Söyleyiş Biçimi: Mürâca'a-Dedim Dedi", *Folklor/Edebiyat, Cilt 6, Sayı 22, 2000, s. 201-211*; Hanife Dilek Batislam, "Kadı Burhaneddin Divanında Dedim-Dedi Kullanımı Üzerine", *Folklor/Edebiyat, Cilt 14, Sayı 56, 2008, s. 59-71*; Taha Tuna Kaya, *Âşık Tazı Şiir Geleneğinde "Dedi-Dedi"*, *Kocaeli 2008, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*; Doğan Kaya, "Dedim-Dedili Şiir", *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Ankara 2010*; Mehmet Yardımcı, *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri, İzmir 2013*.

Keçting yazı kerik

Kırlar edhiz bedhük³ (DLT, 1998: 93-94)

Aydı sening udhu

Emgen telim ıdhu

Yumşar katığ ödhü

Könglüm sanga yügrük⁴ (DLT, 1998: 110)

Bütün Türk şiir gelenekleri içerisinde de ilk örneği teşkil eden bu manzum parça, halk şiirinin temel biçimsel özelliklerini taşımaktadır. Bizim, dedim-dedi kalıbıyla genellediğimiz şiir şeklinin, bu örnekte dönemin diline uygun olarak “aydım-aydı” şeklinde kullanıldığı görülür. 6 heceli ölçüyle söylenen bu şiir, koşma tipinde (aaab – cccb) uyaklanmıştır (Kaya, 2008: 59).

Sahibi belli olan ilk “Dedim-Dedi”li şiir örneği Klasik Edebiyatın temsilcilerinden Kadı Burhaneddin’e aittir (Kaya, 2010: 211). Âşık edebiyatı içerisinde ilk örnekleri Erzurumlu Ermah’la başlamış, Nesimi, Pir Sultan Abdal, Tamaşvarlı Âşık Gazi Hasan, Ercişli Emrah, Âşık Ömer, Ferrahî, Arapgirli Fehmi Gür, Âşık Ruhsatî (Yardımcı, 2013: 194-196), ve Gürünlü Gülhanî (Kaya 2010: 213-214) gibi âşıklarla devam etmiştir.

Osman Öztunç’un söylediği şiirlerin ilk örneği olan Dedim-Dedi’li şiirle ilgili bilgileri verdikten sonra asıl konumuz olan **Baktım-Baktı, Şu-Bu, Sen-Ben, Geldi-Gitti, Güldü-Ağladı** biçimindeki şiirlere geçebiliriz.

Osman Öztunç’un Halk Şiirine Kazandırdığı Yeni Biçimler

1. Baktım-Baktı’lı Şiir⁵

Bakmak fiili kullanılarak söylenmiş bir şiir şeklidir. Osman Öztunç’a göre bu biçim şiirler lisanı hal, seziş, hissediş şeklinde bir özellik taşımaktadır. Bir başka ifadeyle bu şiir türü kişinin bir başkasını gönül gözüyle, hal ehli olarak duygularıyla gören ve ruh halini değerlendiren bir türdür. Karşılıklı dille konuşmayı bünyesinde barındırmaz. Duygu ve düşünceler karşılıklı bakışmayla anlatılır. Bu biçim şiirlerin konusu genellikle aşk, âşık ve sevgili üzerinedir.

Bu şekilde söylenmiş dört şiir örneğine burada yer verilmiştir. 1 numaralı şiir dört dörtlükten oluşmuş ve xaxa, bbbba, ccca, ddda şeklinde kafiyelenmiştir. 2 numaralı şiir dört dörtlük olup kafiyeli örgüsü abab, cccb, dddb, eeeb şeklindedir. 3 ve 4 numaralı şiirler beş dörtlükten oluşmuştur. İlk şiir aaab, cccb, dddb, eeeb, fffb; ikinci şiir abab, cccb, dddb, eeeb, fffb şeklinde kafiyelenmiştir.

³ “Sevgilime dedim: Bizim tarafa yüksek, büyük, geniş kırları geçerek nasıl geldin?” (DLT, C.I, s. 94).

⁴ “Dedi: Senin tarafına çok emek, zahmet vardı, katı dağlar yumuşadı, gönlüm sana doğru koşuyor.” (DLT, C.I, s. 110.)

⁵ Sanatçımız Osman Öztunç’un Baktım-Baktı biçimindeki şiirlerinden Baxdım Baxdı şiiri Afaq Shixli tarafından Azerbaycan Türkçesine, Karadım Karadı şiiri Kalmamat Kulamshaev tarafından Kırgız Türkçesine aktarılmıştır.

Burada yer alan dört şiir, koşma şeklinde 11 heceyle söylenmiş ve şiirlerde döner ayak kullanılmıştır.

1

Baktım cemaline ay mı güneş mi?

Baktı sanki şimşek çarptı yüzüme

Baktım sultanlara şahlara eşmiş

Baktı sanki nur ağardı özüme

Baktım hicabından yüzü al oldu

Baktı bana acayip bir hal oldu

Baktım sanki bir dem ahraz lal oldu

Baktı birden har düşürdü közüme

Baktım salınıyor cennette vildan

Baktı ışıl ışıl laleden gülden,

Baktım bir nadide ayrıca kuldan

Baktı seyran etti gönül sızıma

Baktım sanki devri âlem aklaştı

Baktı mercan mercan gün sazaklaştı

Baktım bir yaklaştı bir uzaklaştı

Baktı ZeMahşer'dim berzah sazıma

2

Baktım o cananın gül benzi solmuş

Mah yüzünü duldalamış gök sarı

Baktı bana bir yabancı el olmuş

Yeri göğü sarmış feryadı zarı

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2021, Yıl 9, Sayı: 27

Issn: 2147-8872

Baktım ince ince tel tel süzölmüş
Baktı perde perde töl töl büzölmüş
Baktım gurbet gurbet yol yol düzölmüş
Baktı bir dem ya melekti ya huri

Baktım endamına çiçek kurusu
Baktı kovanda bal akmış yarısı
Baktım fikrindeki nasıl birisi
Baktı oda yaradanın öz nuru

Baktım revan olmuş kalsa ne edecek
Baktı Şah ZeMahşer kimi güdecek
Baktım usul usul veda edecek
Baktı az duraydık yan yana bari

3

Baktım aşk hazında naz naza geldik
Baktı bir buseyle yüz yüze geldik
Baktım tutsak gibi göz göze geldik
Baktı bakışına kurban olduğum

Baktım ki busede kalmasın ahtım
Baktı yüreğinde bekliyor bahtım
Baktım devriliyor taç ile tahtım
Baktı yıkışına kurban olduğum

Baktım ki şeker mi kaymak mı bal mı?
Baktı gördüğünde ayrıca kul mu?

Baktım karanfil mi nergis mi gül mü?
Baktı kokuşuna kurban olduğum

Baktım sefa bulmuş bu saraydan ev
Baktı eğiliyor önünde bir dev
Baktım ki alışmış, tutuşmuş, alev
Baktı yakışına kurban olduğum

Baktım ZeMahşer'den gel denen çağrı
Baktı ki aşkından kurumuş bağı
Baktım seller gibi gönlüme doğru
Baktı akışına kurban olduğum

4

Baktım yanmaz oldu nuru virдинim
Baktı yer karanlık gökler kızıldı
Baktım dermanı o onmaz derdimin
Baktı sırrı, muamması çözüldü

Baktım meftunuydum gördüm an be an
Baktı terk edilmiş bu virane han
Baktım benzeri yok bir ulu cihan
Baktı hali perişana üzüldü

Baktım ne Züleyha ne de Şirin'di
Baktım gülden nazik aydan narindi
Baktım ne Süleyman ne de Harun'du
Baktı çün devranı çarkım bozuldu

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2021, Yıl 9, Sayı: 27

Issn: 2147-8872

Baktım onda on sekiz bin âlem var
Baktı bunda her halden bir elem var
Baktım kevn-ü mekân, levh-i kalem var
Baktı ahdü peymanıma yazıldı

Baktım berzah-ı Şah ZeMahşer' de ad
Baktı cürümleri eylemekte şad
Baktım aşkın imdadıdır bu irşad
Baktı doğdum öldüm kabrim kazıldı

2. Şu-Bu'lu Şiir

Şu ve Bu işaret sıfatları kullanılarak yazılmış şiirlerdir. Şu işaret sıfatıyla uzak, bu işaret sıfatıyla yakın ifade edilerek mısralar arasında uzak-yakın anlam ilişkisi kurulmuştur. Bu tür şiirlerde felsefi, tasavvufi, aşk ve gurbet gibi konular işlenmiştir.

Altı şiir örneğine yer verilmiş ve bütün şiirler koşma nazım şekliyle yazılmıştır. Altı şiir de abab, cccb, dddb şeklinde kafiyelenmiştir. 8 heceli 1 numaralı şiir ile 11 heceli 5 numaralı şiirde tek ayak, 11 heceli 2, 3, 4 ve 6 numaralı şiirlerde ise döner ayak kullanılmıştır.

1

Şu çektiğim çile yeter
Bu son olsun böyle bitsin
Şu giden ömrü kim tutar
Bu son olsun böyle bitsin

Şu esmer sızım dinmesin
Bu yangınım hiç sönmessin
Bu can cismine dönmesin
Bu son olsun böyle bitsin

Şu ZeMahşer kana kana

TURUK

International Language, Literature and Folklore Researches Journal

2021, Year 9, Issue 27

Issn: 2147-8872

Bu derdi yaymaz cihana
Şu ayrılığa bahane
Bu son olsun böyle bitsin

2

Şu doğruluk tasından içilmezse
Bu kademdir, âdemdir deme sapar
Şu gadanın önüne geçilmezse
Bu melanet döner kendine tapar

Şu inleyen yârin kıymetini bil
Bu canı canana eyleyip sebil
Şu kargaşa nisbet hayvana kabil
Bu cesedi gün gelir toprak kapar

Şu Zemahşer ZeMahşer'e sancıdır
Bu velvele bir cengâver hıncıdır
Şu güzelin gözünde yaş incidir
Bu yiğidin gönlünde feryat kopar

3

Şu sinemde azan yarayı değil
Bu gönlümü derde düşüreni sor
Şu talihimdeki karayı değil
Bu fikrimi yoldan şaşıranı sor

Şu hasret kılıcı cana vuranda
Bu sevdanın karşısında duranda

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2021, Yıl 9, Sayı: 27

Issn: 2147-8872

Şu yaban ellerde karda boranda
Bu aşk ile dağlar aşıranı sor

Şu coşkun ırmağın seyrine akıp
Bu bağı bostanı kökünden yakıp
Şu Şah ZeMahşer'i yalnız bırakıp
Bu gözden yaşları taşıranı sor

4

Şu efkârı kadeh kadeh doldurup
Bu zehiri bana içiren sensin
Şu yaprağı kırıp gülü soldurup
Bu bağdan bülbülü uçuran sensin

Şu divane sürer yârin ahtını
Bu viranda arar kayıp bahtını
Şu meşk divanını aşkın tahtını
Bu gönül köşkünü göçüren sensin

Şu gözümde melül mahzun seğirip
Bu uçsuz dağlarda kime bağırıp
Şu Şah ZeMahşer'e aşka çağırıp
Bu akli başından kaçırın sensin

5

Şu gönlümün sızısıyla vay deyip
Bu dağları mesken tuttum kendime
Şu ömrümü yokluğuna adayıp

TURUK

International Language, Literature and Folklore Researches Journal

2021, Year 9, Issue 27

Issn: 2147-8872

Bu dağları mesken tuttum kendime

Şu garibi kim ayırdı yurdundan
Bu aşk ile dolanmıştım ardından
Şu senin yüzünden senin derdinden
Bu dağları mesken tuttum kendime

Şu Şah ZeMahşer'i sorup yoklama
Bu göğsümü yay gerip de oklama
Şu düz ovalara inmem bekleme
Bu dağları mesken tuttum kendime

6

Şu gurbetin kahrı canıma yetti
Bu yaraya ateş sürenim nerde
Şu geceler beni derbeder etti
Bu kâbusu hayra yoranım nerde

Şu yârin sitemi banaysa eđer
Bu ahı günahı ruhuma değer
Şu âlemin dili kılıçmış meğer
Bu başıma bela saranım nerde

Şu esen rüzgârın kavline uyup
Bu kopan feryadı çığlığı duyup
Şu ZeMahşer yine darda mı deyip
Bu garip halimi soranım nerde

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2021, Yıl 9, Sayı: 27

Issn: 2147-8872

3. Sen-Ben’li Şiir

Sen ve Ben şahıs zamirleri kullanılarak yazılmış şiirlerdir. Bu tür şiirlerde samimiyet ön planda tutulmuştur. Arada her hangi bir mesafe yoktur. Bu samimi hava da sen ve ben zamirleriyle sağlanmıştır. Sen-Ben’li şiirlerde daha çok felsefî, tasavvufî ve aşk konuları işlenmiştir.

Dört şiir örneğine yer verilmiştir. Bu şiirlerde 8’li hece ölçüsü tercih edilmiştir. 1, 2, ve 3 numaralı şiirler abab, cccb, dddb şeklinde, 4 numaralı şiir ise aaab, cccb, dddb şeklinde kafiyelenmiştir. 1 ve 2 numaralı şiirde döner ayak, 3 ve 4 numaralı şiirde tek ayak tercih edilmiştir.

1

Sen gönlünde erit beni
Ben senliğin hiçindeyim
Sen yıkayıp arıt beni
Ben benliğin suçundayım

Sen bu aşka yan diyorsun
Ben varım dayan diyorsun
Sen kibleye dön diyorsun
Ben Kâbe’nin içindeyim

Sen gel derman ol bu derde
Ben beni yordum seherde
Sen varsın durduğum yerde
Ben ZeMahşer göçündeyim

2

Sen sor da yine sen söyle
Ben dinç iken yorgun oldum
Sen uzak kaldın haliyle
Ben belaya vurgun oldum

Sen sustun göz göre göre

Ben sığmaz oldum bu yere
Sen yüz çevirdin bir kere
Ben bahtıma dargın oldum

Sen ZeMahşer'in dermanı
Ben umdum öğüt vermeni
Sen buyurdun bu fermanı
Ben yurdumdan sürgün oldum

3

Sen gördün karayı akı
Ben kendimi kaybettim yar
Sen kaldırdın bunca yükü
Ben kendimi kaybettim yar

Sen kahrettin gittin ama
Ben düştüm çileye gama
Sen yüz vermedin çabama
Ben kendimi kaybettim yar

Sen sadıktın her sözüne
Ben yürümüştüm izinde
Sen ZeMahşer'din sazında
Ben kendimi kaybettim yar

4

Sen ruhumu saran afet
Ben seninin gel tavaf et

Sen incelik, sen zerafet
Ben ölmem mi senin için

Sen hem çılgın hem deli
Ben bu aşktan söz edeli
Sen iste cansa bedeli
Ben ölmem mi senin için

Sen Lokmanım eyle çare
Ben sensiz kaldım avare
Sen âşıkısan ZeMahşer'e
Ben ölmem mi senin için

4. Geldi- Gitti'li Şiir

Geldi-Gitti'li şiirler uhrevi veya dünyevi, ilham, uğrak, aşk, hayırlı ya da şerli insan ve diğer yaratılmış ne varsa nereden geldiği nereye gittiği gelenin ne getirdiği ve gidenin ne götürdüğünü her mısranın başında geldi-gitti ifadelerine bağlı olarak dile getirilen şiirlerdir.

Dört şiire yer verilmiştir. 1 numaralı şiir 8 heceyle, 2, 3 ve 4 numaralı şiirler 11'li heceyle söylenmiştir. İlk üç şiirde döner ayak, 4 numaralı şiirde tek ayak kullanılmıştır. Şiirler abab, cccb, dddb ... şeklinde kafiyelenmiştir.

1

Geldi kalamadı burda
Gitti vuslatı asılsız
Geldi düçar oldu derde
Gitti emsali misalsiz

Geldi alev ateş söner
Gitti amma geri döner
Geldi herkes bayram eder
Gitti günahsız vebalsiz

TURUK

International Language, Literature and Folklore Researches Journal

2021, Year 9, Issue 27

Issn: 2147-8872

Geldi Şah ZeMahşer için
Gitti anlamadık niçin
Geldi dedik neydi suçun
Gitti sorgusuz sualsiz

2

Geldi gelişinden belliydi ahı
Gitti gider iken kandırdı bizi
Geldi omuzladı cevri günahı
Gitti gider iken yandırdı bizi

Geldi hoş sözlüydü bulunmaz eşi
Gitti üstümüzden çekip güneşi
Geldi yaktı gönlümüzde ateşi
Gitti gider iken söndürdü bizi

Geldi bahtımıza gün doğmuş gibi
Gitti yaramıza tuz değmiş gibi
Geldi başımıza kar yağmış gibi
Gitti gider iken dondurdu bizi

Geldi Şah ZeMahşer bu halimizden
Gitti sürüklendi vebalimizden
Geldi bilemedik hak yolumuzdan
Gitti gider iken döndürdü bizi

3

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2021, Yıl 9, Sayı: 27

Issn: 2147-8872

Geldi muhabbete can sefa geldi
Gitti arzumuzu böldü de gitti
Geldi medet ile insafa geldi
Gitti gönlümüzden kaldı da gitti

Geldi miski amber duygu his geldi
Gitti biraz kızgın biraz küs gitti
Geldi lale, sümbül, gül, nergis geldi
Gitti sonbaharda soldu da gitti

Geldi ZeMahşer'e nazlanıp geldi
Gitti giderken sızlanıp gitti
Geldi Azrail ile sözlenip geldi
Gitti bizi derde saldı da gitti

4

Geldi mah yüzünü gösterdi o yâr
Gitti yüreğimi derde düşürdü
Geldi sürgün oldu başımdan efkâr
Gitti yüreğimi derde düşürdü

Geldi gururlandım, coştum, övündüm
Gitti kahırlandım, yandım, dövündüm
Geldi can getirdi güldüm sevindim
Gitti yüreğimi derde düşürdü

Geldi kucaklaştık mübarek gündü
Gitti Şah ZeMahşer diyerek döndü

Geldi aşk ehlinden bir kadeh sundu
Gitti yüreğimi derde düşürdü

5. Güldü-Ağladı'lı Şiir

Gülmek ve ağlamak fiillerinin mısra başlarında kullanılmasıyla oluşturulan şiirlerdir. Güldü-Ağladı fiilleri zıtlık ifade ettiği için şiirlerde de mısralar zıtlık üzerine kurulmuştur. Bu tür şiirlerin söyleyişinde mana bütünlüğünü sağlamak için maharet gerektiği söylenebilir. Güldü-Ağladı'lı şiirlerde tasavvuf ve aşk konusu ele alınmıştır.

Üç şiir örneğine yer verilmiştir. 1 ve 2 numaralı şiirler 8 heceli, 3 numaralı şiir 11 hecelidir. Bütün şiirlerde tek ayak kullanılmış, abab, cccb, dddb ... şeklinde kafiyelenmiştir.

1

Güldü uzaktan uzağa
Ağladı bilmem nedendir
Güldü düşürdü tuzağa
Ağladı bilmem nedendir

Güldü unuttu sözünü
Ağladı sildi gözünü
Güldü gül sardı yüzünü
Ağladı bilmem nedendir

Güldü açıldı bağ bahçe
Ağladı dil, lisan, lehçe
Güldü elinde bir bohça
Ağladı bilmem nedendir

Güldü ZeMahşer'e geldi
Ağladı bağırmı deldi
Güldü usulca yol aldı
Ağladı bilmem nedendir

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2021, Yıl 9, Sayı: 27

Issn: 2147-8872

2

Güldü dostunu seçene
Ağladı sustu yavaşça
Güldü aklından geçene
Ağladı sustu yavaşça

Güldü aşk adını duyup
Ağladı gönlüne uyup
Güldü o sen miydin deyip
Ağladı sustu yavaşça

Güldü ZeMahşer'e birden
Ağladı kurtuldu kirden
Güldü uzaklaştı buradan
Ağladı sustu yavaşça

3

Güldü gözlerimin içine bakıp
Ağladı perişan halime sonra
Güldü beni bağı yanık bırakıp
Ağladı perişan halime sonra

Güldü gülüşünde can buldum diye
Ağladı ömründen kayboldum diye
Güldü bir kötüye kul oldum diye
Ağladı perişan halime sonra

TURUK

International Language, Literature and Folklore Researches Journal

2021, Year 9, Issue 27

Issn: 2147-8872

Güldü ZeMahşer'de görünce kusur
 Ağladı açığa çıkınca bu sır
 Güldü anlatınca gerçeği bir bir
 Ağladı perişan halime sonra

Sonuç

Köklü bir gelenek olan Âşık edebiyatı içerisinde yer alan âşık veya ozanlarımız bugüne kadar sayısız şiirler söylemişlerdir. Bu âşık veya ozanlarımız şiir söylerken yeni yeni şiir şekilleri de oluşturmuşlar, hâlâ da oluşturmaya devam etmektedirler. Milli ve manevi duyguları yoğun bir ruh dünyasına sahip olan, vatanın bölünmez bütünlüğünün İslam ahlak ve faziletinde olduğunu anlatan, kendi kültürel tarihimizden ve toplumsal yapımızdan referans alarak eserler ortaya koyan Osman Öztunç da bu yeni şiir biçimleri ile ilgili eserler verenlerden biridir. ZeMahşer şiir şeklinin babası olarak anılan sanatçımız, halk şiirine Baktım-Baktı, Şu-Bu, Sen-Ben, Geldi-Gitti, Güldü-Ağladı biçiminde yeni biçimlerde şiirler kazandırmaya devam etmektedir. Bu tür yeni biçimlerde şiirler meydana getirmek her sanatçının işi değildir. Çünkü yeni biçimlerde şiir söylemek veya yazmak hem ustalık, hem üretkenlik hem de geleneği çok iyi bilmeyi gerektirir. Osman Öztunç da bu özellikleri kişiliğinde taşıyan sanatçılarımızdandır. Dolayısıyla Osman Öztunç'u nevi şahsına münhasır bir sanatçı olarak görmek ve yeni biçimlerde şiir söylemedeki ustalığıyla diğer sanatçılardan ayırmak, haklıya hakkını teslim etmek demektir.

Kaynaklar

Aça, Mehmet (2009), "Türk Halk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi", *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, (ed. Ömür Ceylan), İstanbul: Kriter Yayınları, s. 447-561.

Artun, Erman (2001), *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları

Bakırcı, Nedim (2021), "Yeni Bir Şiir Şeklinin Babası Osman Öztunç ve Zemaşer", *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 9, Sayı 25, s.11-33.

Kaşgarlı Mahmut (1998), *Divanü Lûgat'it-Türk Tercümesi*, C. I, (çev. Besim Atalay), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaya, Doğan (2010), *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Kaya, Taha Tuna (2008), *Âşık Tazı Şiir Geleneğinde "Dedi-Dedi"*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkan, Hüseyin Kürşat (2016), *Âşık Kırâç Ata(Ekrem Kırâç) 'nın Hayatı Sanatı ve Şiirleri*, Konya: Kömen Yayınları.

Yardımcı, Mehmet (2013), *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri (Anonim Halk Şiir, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri)*, İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.